

Budapestre vonatkozó újságcikke

Osztályozás

551.44

Szerző: (M.)

Cím:

Szeméttel, hamuval torlaszolták el a budavári alagutlabirintus bejáratát

Forrás:

Uj Nemzedék

Bp.

(Hely)

1929. XI. 24.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old.)

Hely

Idő

Személy

"1929"

azinyomda 1927 — 1695

Szeméttel, hamuval torlaszolták el a budavári alagutlabirintus bejáratát Veszendőbe mennek Buda daliás idejének emlékei

- Az Uj Nemzedék tudósítójától -

Az elmúlt napokban pár lap rövid hírt adott arról, hogy a Vár egyik legszebb földalatti helyiségét épülettörmelékkel részben betöltötték, ugyanakkor felhívták az illetékes körök figyelmét az elhanyagolt műemlékekre. Néhány esztendővel ezelőtt az Uj Nemzedék fedezte fel a nagy nyilvánosság számára a földalatti várat. Cikksorozatban számoltunk be akkor érdekes körutunkról. Bizonyos, hogy azóta is igen sok változás történt a Várhegyben, a házak alatt futó alagutakban, mért nagy részük az utóbbi esztendők során véghezvitt építkezések következtében eltorlaszolódott, beomlott, vagy betömték. Ezzel is szegényebb lett az ősi Buda romantikája.

Már Bonfinius megemlíti írásában, hogy Mátyás király budavári esodálatos palotájából pompás alagut viszen a királynak a Gellért-hegyen (vagy a Gellért-hegy oldalán) épített nyári kéjlakába. Az ő krónikájában találunk említést először a budavári alagutakról. Hogy ki építette ezeket a titokzatos utakat és mikor keletkeztek, arról csak feltételek szólnak. Budavára, mint a magyar királyok székhelye, voltaképpen csak a tizenharmadik században kezd szerepelni, Róbert Ká-

roly uralkodása idején, aki a Várhegy erősségének megépítésével adta meg alapját a magyar történelemben olyan nagy szerepet játszó középkori Budavárának. A várépítéssel, akkor divó szokása szerint az erőd annál bevehetetlenebbnek látszott, minél több ilyen földalatti folyosó áknázta alá, amelyen keresztül ostrom idején a várvédők megtarthatták az érintkezést a külvilággal. Esetleg segítséget lehetett hozzájuk becsémpészni a titokzatos földalatti utakon, vagy végső veszedelem idején ők tűnhettek el a földalatti labirintusokon át az ostromlott várból. Bizonyos, hogy a Várhegy mélyén elhúzódó alagutak nagyon messzire vittek. Néhány esztendővel ezelőtt egy ilyen alagutbejáratot fedeztek fel Budafok határában. A budai tradíciók, az apákról fiukra szóló mende-mondák azonban arról is tudnak, hogy Budavárából alagut vezetett valaha a Duna alatt Szent Margit szigetére, sőt még ennél is tovább, sokkal messzebbre, Visegrád várába.

A török pincék

A váriak ezeket a földalatti folyosókat egyszerűen „török pincéknek” nevezik. A közhit

ugyanis általában azt tartja, hogy a törökök építették a százötven esztendővel ezelőtt megszállás idején. E sorok írója tiz esztendővel ezelőtt amennyire lehetséges volt, bizonyos mértékig technikai felkészültséggel is végigjárta ezeket a „török pincéket” és körutat tett a Vár rejtelmes alagutlabirintusában. Már abban az időben meglehetősen nehézséggel lehetett a mindenfelé szerteágazó alagsorban továbbjutni. Bár nem egy helyett utcahosszat elbolyonghajtunk a föld alatt, míg továbbhatolásunkat, vagy az összegyűlt talajvíz, vagy pedig a romlott levegő akadályozta. Az Uri-utca utolsóelőtti háza alatt szemközt a helyőrségi templommal, az udvarból kilencvennyolc lépcsőfokos szép, tágas, magasan boltozott lépcsősor vezet szerpentine menetelésben a föld alá és beletorkollik egy impozáns sziklaterembe. Ebből a teremből ismét néhány lépcsőfok vezet még ennél is hatalmasabb másik sziklaterembe, honnét azonban tovább már nem juthattunk. A barlang végében egy sok mázsás szikladarabot hengergethettek valaha, amelylyel elzárták a tovább vezető utat. Innét is bizonyosan tovább vitt az ut, mert ott hol az odahengerített szikladarab nem egészen jól fedte a sejtethető nyílást, egy olyan félcentiméteres szé-

lességü részen keresztül a léghuzam csak egy fűtyült. Röviddel ez előtt újból le akartam

monni ugyanerre a helyre, de akkor már nem lehetett. A lépcsősort feleutján eltemették különböző épület-törmelékekkel, szeméttel, hamuval és a nagy sziklatermet megközelíteni többé már nem lehetett.

Pedig nagyon kár érte. Könnyen volt megközelíthető s egyik érdekessége lehetett volna a Várnak. Ki tudja miről nevezetes ez a sziklabarlang, milyen történelmi emlékek fűződhetnek hozzá, mert hogy valaminő célt szolgált bizonyos, hiszen egyébként aligha építették volna lejárátának az impozáns lépcsősort. Ebben a házban különben a pincésoron már abban az időben is szeméttel, piszokkal, hamuval, homokkal elborított épületmaradványokat találtunk, amelyekről kétségkívül megállapítható volt, hogy eredetük legalább a XIV—XI. századba nyúlik vissza.

A belügyminisztérium ujjaépítése során meglehetősen nagy költséggel kellett a palota alatt tártongó több emeletes óriás üregek elfalazni, betonozni, traverzeket bépipíteni, hogy ezzel is erősítsék a palota alapjainak biztosságát. Egy időben arról volt szó, régen, még a háboru előtt, hogy az új hercegprimási palota a Mátyás-templom melletti telekre épül, ahol ez idő szerint a vári elemi iskola barakképületei állnak. A terv azonban csak terv maradt. A telek alatt ugyanis természetből erősen megépített nagy termek és alagsorok vannak, melyeknek elbontása után olyan üregek keletkeznek, hogy a rajtuk való építkezés alapozása legalább annyiba került volna, mint a palota megépítése!

Gót-stilusu terem a pincében

A régi vári házaknak „emeletes“ pincéik vannak. Ez úgy értendő, hogy van egy rendes pince, amelyből egyik-másik helyen szerpentint vezet egy lejjebb fekvő üregsorba és a középsőből pedig némely helyütt szerpentin-ut, de a legtöbbször aknán keresztül jutni a harmadik sorban levőhöz, amelyik már voltaképpen a Vár földalatti folyosórendszerének egyik vagy másik utja. Az első „pince“ a legtöbb régi budavári ház alatt a hajdani, azon a helyen állott palotának a földszintje.

Igy például a Szentháromság-utca egyik házának a pincéjében, amely abban az időben, mikor legutóbb ott jártunk, egy pékmester faskamrája volt, gyönyörű, szép gótstilusu

teremre bukkantunk. Még meg volt a terem két hatalmas oszlopa is, sőt egy része épen maradt a csavartívü mennyezetnek is. A ma semmitmondó, kis, szürke várház helyén évszázadokkal ez előtt klastrom állott. A pincében bomladozó romok után itélve: a klastrom a Vár egyik ékessége lehetett és rémeke a gótikának. Ezeket a régi épületmaradványokat lépten-nyomon megtaláljuk a budavári házak pincéjében. A második pince a voltaképpeni pince, amely a hajdani s. ma már részben a föld alá került palotáknak szolgált egykoron. Ezért van, hogy a legtöbb helyen ebből a második pincéből egy aknanyíláson keresztül és csak létrán, vagy kötélén lehet tovább jutni a pincék alatt húzódó alagsorba. Am a földalatti folyosók között is különbséget kell tennünk. Van olyan, amelyik a régi, keskeny, széles téglákkal kifalazott, tágas, míg a többi egyszerűen a budai márgába furták minden építés nélkül. A megépített alagutak valószínűen a Vár keletkezésével egyidősek, vagy Mátyás király idejéig bezáróan épülhettek. Ezek a vájt alagutak pedig alkalmasint a török hódítók munkái voltak.

Harminc esztendővel ez előtt a váriak elbeszélése szerint némi kivétellel, a földalatti Vár folyosórendszere teljesen összefüggött. Nagyobb beomlások csak a Szent György-tér alatt voltak, míg a Nándor-tér felé nyílt volt a közlekedés és nem egy helyütt az alagut a víziváros valamelyik pincéjébe vezetett. Lehetséges, hogy a Szent György-tér környékén az alagutak beomlása még az 1686-iki ostrom alkalmából történt. Akkor robbant fel a törökök löporos tornya és az óriási detonáció nagy körzetben egy a föld felett, mint alatta mindent elsöpört, mindent beomlasztott.

Csónakázás a föld alatt, fáklyafény mellett

Eppen nem lehetetlen, hogy ez az óriás robbanás formált nagy üreget abból az alagut-hálózatból, amely ezen a tájon futhatott össze a Vár minden részéből a mai honvédelmi minisztérium alatt. A kilencvenes években ugyanis ott, ahol ma a honvédelmi minisztérium palotája áll, sok apró ház volt s e házak alatt egy meglehetősen nagy üreg tártongott, ahová a vári gyerekek fáklyafény mellett jártak a föld alá — csónakázni. Az sem volt épenséggel olyan réges-rég, hiszen még ma is igen sokan emlékeznek rá a ma élők közül, nem is az öregek, hanem a javakorbeliek, akik

nem egyszer jártak is rajta, — hogy a Vár-ból kitűnő állapotban levő „tunnel“ vezetett a Tabánba. Még ma is kívánatos lenne jókora ut megtakarítása okából. Vagy a Rácz fürdő esodálatos gyógyhatásáról messze földön híres nagy medencéjéhez, ahol királyok fürdtek és gyógyultak, szintén alagut vezetett egykoron a királyi palotába. Nyomai még ma is megvannak nemcsak a Várban, hanem a gyógyforrás eredő medencéjénél is. A folyosó nem járható, mert romlott a levegő benne.

Koponyahalom a Halászbástyában

A koronázás előtt helyszíni szemlét tartottak a Szent Háromság-téren. Mérnökök vizsgálgatták a teret és a koronázó főtemplom környékét, hogy a sok-sok ezernyi ünneplő tömeg felvonulását, a nagy tribünöket elbirja-e majd az alaguttal aláaknázott térség. Akkor fedezték fel újból ama földalatti folyosót is, amely az előljáróság épületével szemközt lévő egyemeletes tornyos sarokház kapualatti csapóajtóján keresztül vezet a Szent Háromság-tér alatt, Boldogasszony székesegyháza (Koronázó főtemplom) alá, honnét azonban tovább már nem viszen, mert a templom légfűtésére szolgáló kamrák építésével az utat elfalazták.

Erről a földalatti folyosóról regéli pedig a legenda, hogy Roggendorf „lancosai“ (landeknecht) vagy négyszáz esztendővel ennekelőtte ezen a titkos földalatti úton át beszivárogozva akarták megvenni a várat — Fráter Györgyöt, Izabella királynő, János király özvegye, ugyanis tudott a budavári — főleg német — polgárok összeesküvéséről. Az ármány nem sikerült. A lancosokat levágták, rettentő öldöklést vittek végbe a vári polgárok között — retorzióképpen. Ennek a még ma is meglévő alagutnak a kijárata „Boldogasszony székesegyháza melletti cimeterum“ alatt volt. A temetőt, ezt a vári „cimeterum“-ot a Halászbástya építésénél meg is találták. A sokszáz koponyamaradványt és elporladt csontok egy részét, ami napvilágra került, most is itt őrzik a Halászbástya egyik tágas nagy kazamatájában. Eleink nagy kriptájának barna, művésziesen vasalt ajtaja a bástya nagy lépcsőlejárata néz. Bárki bemehet, mert a kriptaajtó a bástyafalban emeletes magasságban van és csak létrával közelíthető meg.

Az egyik ilyen földalatti folyosóhoz különben még legujabb történetünk egyik igen érdekes eseménye is fűződik. 1919-ben *Friedrich István* miniszterelnököt a románok el akarták fogni a Sándor palotában, a miniszterelnökségen. *Csak az épen maradt földalatti folyosót át menekülhetett a Várból.* Így is cselekedett. Ugy eltűnt, mint a kámfor, a románok orra elől, míg azok tüvé tették érte az egész palotát. . .

Nagyon kár, hogy ilyenformán hagyták pusztulni, veszni a Budavár történelmi, daliai idejéből még megmaradt érdekes emlékeket.

A megóvás még *pénzbe se került volna.* Csak éppen *gondolni* kellett volna rá.

(My.)